

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Vzdělávání příslušníků vězeňské služby

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Gabriela Slováková

Vypracoval:
Zdeněk Kula

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vzdělávání příslušníků vězeňské služby“ zpracoval samostatně a použil pouze literaturu uvedenou v seznamu literatury.

.....
Zdeněk Kula

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Gabriele Slovákové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat svým rodičům za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Obsah

1. Úvod

2. Přehled resortního vzdělávání

2.1. Systém vzdělávání v historii a nyní

2.2. Rozdělení funkcí ve vězeňské službě a požadavky potřebné pro jejich výkon

2.3. Vzdělávací struktura v resortu vězeňské služby

2.4. Formy výuky v resortu vězeňské služby

2.5. Vzdělávací programy realizované vězeňskou službou

2.6. Vzdělávání příslušníků mimo resort vězeňské služby

2.7. Shrnutí teoretické části

3. Praktická část

3.1. Popis edukačních problémů ve vězeňské službě

3.2. Stanovení hypotéz

3.3. Vyhodnocení dat získaných z dotazníku

3.5. Návrhy na opatření

4. Závěr

5. Resumé

6. Anotace

7. Použitá literatura a prameny

1. Úvod

Vězeňství ve společnosti

Vězeňství má ve společnosti stanoven nelehký úkol, kterým je institucionálním způsobem zajistit ochranu společnosti před občany, kteří ji ohrožují, a to zejména jejich izolací od tzv. řádných občanů a spolupůsobením na převýchově.

Potřeba zajištění ochrany většinové společnosti před asociálními jedinci provází lidstvo již od prvobytně pospolné společnosti, a to kontinuálně až do současnosti. Organizace i způsob výkonu trestu je odrazem ekonomické a sociální vyspělosti společnosti. V dějinném vývoji se měnil v závislosti na společensko-ekonomických změnách a sociálním stupni poznání člověka. Výkon vězeňství, metody, které užívá a úroveň služby kterou společnosti poskytuje, je věrným odrazem této společnosti. Odrazem zejména její politické, ekonomické, sociálně společenské, duchovní a kulturní úrovně vývoje. Tuto úroveň lze vysledovat v zacházení s odsouzenými, v dodržování principů právního státu a zejména v respektování občanských svobod a práv jedince, který se svým jednáním dostal do rozporu s platnými zákony a soudem bylo rozhodnuto o nutnosti jeho izolace a institucionální převýchově. Ve vězeňství jsou tedy logicky dvě kategorie občanů, a to vězni, na kterých jsou vykonávána represivně výchovná opatření, a zaměstnanci a příslušníci, kteří tuto činnost zajišťují.

V České republice je v této oblasti pověřena výkonem státní moci, tedy nositelem práv a povinností spojených s výkonem trestu, převýchovou asociálních jedinců a potažmo s ochranou společnosti před nimi, takřka výhradně Vězeňská služba ČR (dále jen „vězeňská služba“), která je bezpečnostním sborem a její činnost, organizační

struktura a zejména rozsah oprávnění jsou přesně vymezeny zákony České republiky a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána.

Úkoly svěřené vězeňské službě jsou plněny příslušníky ve služebním poměru (dále jen „příslušník“) a občanskými zaměstnanci v pracovním poměru (dále jen „zaměstnanec“). Úkolem zaměstnanců vězeňské služby je především organizační činnost, výchovná, duchovní a zdravotní péče poskytovaná odsouzeným a obviněným. Příslušníci vězeňské služby jsou rozděleni na dvě organizační složky:

- 1 vězeňskou stráž, která zajišťuje výkon trestu odnětí svobody, výkon vazby a všechny další činnosti s tímto výkonem spojené,
- 2 justiční stráž, která zajišťuje bezpečnost budov soudů, státních zastupitelství a Ministerstva Spravedlnosti a výkony soudních rozhodnutí a doručování soudních písemností.¹

Jak již bylo uvedeno, vězeňská služba je organizace vykonávající moc státu a její příslušníci mají tedy jednoznačně stanovené podmínky týkající se vzdělání již při přijetí do služebního poměru.² Toto je pouze základní, prahová podmínka, kterou musí občan splnit a na kterou navazuje povinné resortní vzdělání a složení služební zkoušky. Po splnění těchto podmínek nastupuje soustavné zdokonalování profesních znalostí a dovedností, tedy soustavné vzdělávání a sebevzdělávání, ke kterému by měla vězeňská služba, jako organizace, která chce mít profesionální tým zaměstnanců, svoje příslušníky motivovat a vytvořit jim ke studiu podmínky.

¹ NGŘ č.11/2006 §2 – úkoly vězeňské stráže, §5 – úkoly justiční stráže

² Zákon č. 361/2003 Sb. §13 - 18

Pokud se na systém vzdělávacích soustav zaměříme pozorněji, zjistíme, že vzdělávání dospělých patří k nejdynamičtější se rozvíjejícímu odvětví. Nutnost celoživotního vzdělávání se projevuje ve všech oblastech života společnosti. Jakákoli specifická činnost člověka se postupně mění, vyvíjí, a pokud chceme být schopni na tento vývoj reagovat, jsme nuceni se neustále vzdělávat, shromažďovat stále nové a nové poznatky ze svého oboru a tím zvyšovat svoji kvalifikaci a profesionalitu³. Dodatečné vzdělání a zejména ochota a schopnost soustavně se vzdělávat je základní předpokladem dosažení úspěchu. Ovšem není to předpoklad jediný.

Pokud chce mít organizace profesionální a kvalifikované zaměstnance, musí jim ke vzdělávání vytvořit podmínky. Představitelé vyspělých zemí už dávno pochopili, že společnosti je nejvíce prospěšný vzdělaný a informovaný jedinec, který je schopen se samostatně rozhodovat podle svých znalostí a zkušeností. Na základě tohoto faktu většina organizací nabízí svým zaměstnancům různé možnosti vzdělávání a zároveň se snaží jim vytvořit co nejlepší podmínky k jeho realizaci, protože si samozřejmě uvědomuje, že tím zvyšuje nejen kvalifikaci jedince, ale i profesionalitu organizace, jako celku, a zvyšují tím i dobré jméno organizace.

Je nepochybné, že úloha vzdělávání příslušníků vězeňské služby je určována stejnými trendy. Systém řízení lidských zdrojů je u vězeňské služby připravován v souladu s obecnými vývojovými tendencemi kladenými na zvyšování kvalifikačních požadavků u příslušníků ozbrojených sborů v národním i mezinárodním kontextu. Podstatnou součástí je vytvoření legislativních podmínek

³ Zdeněk Kula, Soustavné vzdělávání, nezbytná součást výkonu služby policisty, str. 2

umožňujících vytvoření kariérního řádu, motivačního, hodnotícího a vzdělávacího systému s dostatečným počtem vzdělávacích příležitostí a rovnými možnostmi přístupu k celoživotnímu vzdělávání, neboť jen dobře profesně připravený příslušník je schopen řádně vykonávat svoji funkci.

Profesní vzdělávání příslušníků má v dnešní společnosti nezastupitelné místo. Jen velmi obtížně bychom hledali profesi srovnatelnou. Příslušník vězeňské služby je pod neustálým, přísným dohledem společnosti, která jej neustále hodnotí. Na jedné straně musí příslušníci společnost chránit před občany, kteří ji ohrožují a na straně druhé při této ochraně jsou oprávněni zasáhnout do občanských práv a svobod, na což společnost reaguje velmi citlivě. Proto je nezbytně nutné, aby byl příslušník vězeňské služby kvalitně připravený na výkon služby. Tedy nejen po stránce právní, i když tato stránka přípravy je základním kritériem této profese, ale neodmyslitelnou součástí je i příprava v humanitních oborech. Psychologie, zvládání krizových situací a v neposlední řadě komunikativní příprava, to jsou základy současné práce ve vězeňství. Jen díky této přípravě je příslušník schopen vykonávat službu dostatečně důrazně, aby vedla k dosažení stanoveného cíle, ale zároveň přiměřeně k okolnostem. Navíc, příslušník, který je vysoce profesionální, kvalifikovaný, disponuje dobrými komunikačními schopnostmi, bere svoji práci jako službu společnosti, dobře reprezentuje vězeňskou službu, což posiluje důvěru občanů ve výkon státní moci.

Pokud chceme objasnit cíle vzdělávání příslušníků vězeňské služby, je třeba vzít v potaz hlavní úkoly vězeňské služby v demokratické společnosti a na jejich základě stanovit hlavní principy, kterými je charakterizována práce příslušníka vězeňské služby:

- 1 Příslušník vězeňské služby musí být vysoce profesionální, kvalifikovaný, motivovaný a disponovat vysokým etickým standardem, který od něj společnost očekává a vyžaduje.
- 2 Práce příslušníka vězeňské služby je službou společnosti a její prioritou je uspokojování potřeb společnosti, a to v souladu s platnými zákony a nařízeními.
- 3 Vzdělávání a výcvik příslušníků vězeňské služby musí být založen na kompetenčním přístupu, nikoliv na encyklopedickém shromažďování informací.
- 4 Při vzdělávání a výcviku je potřeba zdůraznit osobní odpovědnost každého příslušníka vězeňské služby za sebevzdělávání.⁴

V souladu s výše uvedenými principy je nutno rozvíjet vzdělávací systém příslušníků vězeňské služby v souladu s vývojem vězeňství v národním i mezinárodním kontextu a v duchu zásad demokratického státu. Je potřeba neustále dokazovat veřejnosti, že vězeňská služba má kvalifikovaný a profesionální tým zaměstnanců, kteří chápou svoji práci jako službu společnosti, a očekávají od této společnosti oporu.

⁴ Zdeněk Kula, Soustavné vzdělávání, nezbytná součást výkonu služby policisty, str. 5

2. Přehled rezortního vzdělávání

Teoretická část analyzuje rezortní vzdělávání příslušníků, přičemž dokumentuje vývoj rezortního vzdělávání v období totalitního režimu a klade totalitní pojetí jako protiklad současnému demokratickému rezortnímu vzdělávání. Rozebírá vnitřní vzdělávací strukturu vězeňské služby, posuzuje možnosti vzdělávání uvnitř resortu i mimo něj, přičemž vychází z rozdělení funkcí a požadavků potřebných pro jejich výkon, které jsou jednoznačně dané zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů⁵ (dále jen „zákon o služebním poměru“)

Jelikož analýza vychází z podmínek přijetí do služebního poměru příslušníka, stanovených v zákoně o služebním poměru a tyto determinují vzdělávací základnu, je nezbytné se s podmínkami seznámit. Podmínky jsou jednoznačně stanoveny v §13 zákona o služebním poměru, který stanoví, že do služebního poměru může přijat státní občan České republiky, který:

- o přijetí písemně požádá,
- je starší 18. let,
- je bezúhonný,
- splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven,
- je plně způsobilý k právním úkonům
- je zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby,
- není členem politické strany nebo politického hnutí,

⁵ Zákona č 361/2003 Sb., §7 - služební hodnost, minimální stupeň vzdělání, minimální doba trvání služebního poměru pro služební hodnost a tarifní třídu

- je oprávněný seznamovat se s utajovanými informacemi podle zvláštního právního předpisu, má-li být ustanoven na služební místo, pro které se tato způsobilost vyžaduje,
- nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob.⁶

Pokud občan splňuje všechny výše uvedené podmínky a úspěšně projde přijímacím řízením je přijat do služebního poměru na dobu určitou v trvání tří let.⁷ A právě v této chvíli začíná etapa profesního vzdělávání a sebezdokonalování příslušníka, které je vzájemnou interakcí dotčeného jedince, profesní vzdělávací instituce, funkcionářů, kolektivu a praktických zkušeností získaných při výkonu povolání společně s prostředím, ve kterém působí.

2.1. Systém vzdělávání v historii a nyní

Je nepochybné, že se ve vězeňství v různých dobách uplatňoval různý přístup k vězňům. Zatím co v minulosti vystupovala do popředí ochranná funkce trestu a trest byl rovněž odplatou, v současnosti se prohlubuje vědomí o nezcizitelnosti lidských práv a v důsledku toho dochází ke změně pohledu a důraz je kladen zejména na výchovné působení trestu.⁸ Lze konstatovat, že v každé době bylo zacházení s vězni podmíněno legislativou, která

⁶ Zákon č. 361/2003 Sb., §13 - předpoklady k přijetí do služebního poměru

⁷ Zákon č. 361/2003 Sb., §10 – Služební poměr na dobu určitou

⁸ Vlastimil Hrachovina, Dějiny vězeňství v České Republice, str. 74

odráží vyspělost společnosti a zejména její úctu před člověkem jakožto jedinečnou osobností. Velkou úlohu v tomto procesu hrály nejen sociální, politické nebo ekonomické podmínky, ale i historická zkušenost a v neposlední řadě i samotná individualita vězeňských pracovníků a vězňů.

Počátky cíleného výchovného působení na vězně jsou podstatně staršího data než počátky výchovného působení na vězeňský personál, což je dáno úlohou trestu, který sám v určité míře působí jako výchovný prostředek. Jeho působení není však samospasitelné, proto nelze pominout nezastupitelný podíl výchovného pracovníka. Na úrovni výchovného působení na vězněné osoby má podíl nejen jeho osobnost, ale také úroveň vzdělání, od čehož se odvíjí způsob, jak je prakticky prováděno. Podmínky pro výchovné působení jsou determinovány sociálním stupněm rozvoje společnosti, která stanovuje své priority. Úroveň přípravy realizace detence, tedy i úroveň profesní přípravy vězeňského personálu odráží tuto společenskou vůli, je s ní bezprostředně svázána, jelikož ji v rámci svého působení realizuje.

Počátky problematiky vzdělávání pracovníků vězeňství se v Československu po II. Světové válce překrývají se vzděláváním příslušníků Ministerstva vnitra neboť v jeho rámci tehdejší „Sbor nápravné výchovy“ působil. Materiály, které vydávají svědectví o přípravě pracovníků vězeňství v této době, jsou datovány rokem 1960. Profesní příprava pracovníků vězeňství v těchto letech probíhala ve vzdělávacím středisku Ministerstva v Janu pod Skalou. Zde se tehdejší příslušníci připravovali v tříměsíčním základním kurzu, který měl označení „NZ“ – nápravné zařízení.⁹ Kurz byl ukončen závěrečnou zkouškou a to z pěti předmětů:

- odborné předměty NZ
- lidově demokratické právo
- vojenské tělovýchovné předměty
- zeměpis
- marxismus-leninismus

V roce 1962 byla škola přemístěna do Ostrova nad Ohří. Nástupní kurz byl prodloužen na sedm měsíců a na jeho závěr příslušníci skládali rovněž závěrečnou zkoušku z výše uvedených předmětů.

K významné změně došlo v roce 1970, kdy Ministerstvo vnitra ČSSR předalo kompetence v oblasti vězeňství Ministerstvu spravedlnosti ČSSR. Následně byla zřízena resortní odborná škola Sboru nápravné výchovy, která realizovala nástupní kurzy pro nově přijaté pracovníky ve vězeňství. Tyto kurzy trvaly devět týdnů a byly zakončeny závěrečnou zkouškou z předmětů:

- základní politické znalosti
- bojová příprava
- Československé socialistické právo
- odborná bezpečnostní příprava
- tělesná příprava

V této době stoupá potřeba středoškolsky vzdělaných pracovníků, proto bylo na resortní škole zahájeno maturitní studium v oboru vychovatelství. Studium bylo na počátku organizováno formou čtyřletého internátního studia, později rozšířené o možnost studovat formu kombinovanou. V roce 1980 došlo k přemístění

⁹ Webové stránky Institutu vzdělávání vězeňské služby

Střední odborné školy Sboru nápravné výchovy do Zastávky u Brna, kde probíhalo jak maturitní studium, tak devítitýdenní nástupní kurzy, jakož i další formy vzdělávání vězeňského personálu. Opětovné stěhování přišlo v roce 1982. Resortní škola byla přestěhována do Brna do objektu Praporčické školy Sboru národní bezpečnosti Ministerstva vnitra ČSSR, kde měla vyčleněnou samostatnou budovu a pokračovala ve vzdělávání podle stávajících osnov.

Z předmětů, které byly součástí vzdělávání příslušníků vězeňské služby, jsou zřejmé společenské priority, které je determinovaly. Důraz je kladen zejména na odborné činnosti, jako je bojová příprava, fyzickou zdatnost a samozřejmě na politickou přípravu a s ní úzce svázané právní vědomí. Je očividné, že tehdejší totalitní společnosti ani v nejmenším nešlo o převýchovu vězňených osob v dnešním slova smyslu, ale spíše o co netvrďší potrestání a zastrášení. Prioritní postavení ochranné funkce trestu, před jeho výchovnou funkcí, si vězeňství podrželo prakticky až do vzniku samostatného Českého státu a tomu rovněž odpovídalo zaměření resortního vzdělávání.

Zásadní změna v pojetí vzdělávání pracovníků vězeňství byla iniciována v roce 1992, kdy byl přijat zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci, který s účinností do roku 1993 zrušil Sbor nápravné výchovy České republiky a ustanovil jeho nástupce, kterou se stala Vězeňská služba České republiky. Společně s touto legislativní změnou byla realizována i zásadní změna v přípravě a výchově nových pracovníků vězeňství. Nástupní kurzy byly rozděleny podle pracovního zařazení na několik typů:

- **nástupní kurz A** – pro příslušníky vězeňské stráže
- **nástupní kurz B** – pro příslušníky justiční stráže

- **nástupní kurz C** – pro občanské zaměstnance, kteří přicházejí do styku s vězněnými osobami
- **nástupní kurz E** – pro občanské zaměstnance, kteří nepřicházejí do styku s vězněnými osobami

Nástupní kurzy pro příslušníky vězeňské stráže byly prodlouženy na šestnáct týdnů a jejich součástí se stala i řízená praxe v délce čtyř týdnů, která se prováděla ve vybraných věznicích. Kurz pro příslušníky justiční stráže byl osmitýdenní, pro občanské zaměstnance pak čtyřtýdenní.

V roce 1992 byl zřízen institut vzdělávání Sboru nápravné výchovy České republiky, jehož název byl v roce 1993 změněn na Institut vzdělávání vězeňské služby České republiky (dále jen „Institut vzdělávání“). V roce 1994 byla posledními maturitami ukončena činnost Střední odborné školy Vězeňské služby. Jelikož se nově připravované studium nepodařilo z kapacitních důvodů zahájit, skončila etapa vlastní přípravy středoškolsky vzdělávaných pracovníků Vězeňské služby.

V roce 2001 byla otevřena nová budova Institutu Vzdělávání ve Stráži pod Ralskem, a tím se veškerá činnost týkající se institucionálního resortního vzdělávání příslušníků a zaměstnanců vězeňské služby přesunula sem. V současné době je zde realizována převážně základní odborná příprava (ZOP) nových pracovníků vězeňské služby. Ta je rozdělena podle zaměření výkonu služby na:

- **ZOP A** – pro příslušníky vězeňské služby
- **ZOP B1** - občanští pracovníci Vězeňské služby ČR, kteří přicházejí do styku s vězni při výkonu své funkce, ale nepodílejí se na přípravě a realizaci programu zacházení. Jde zejména o administrativní pracovníky.

- **ZOP B2** - občanští pracovníci Vězeňské služby ČR, kteří přicházejí do přímého styku s vězni při výkonu své funkce a podílejí se na přípravě a realizaci programu zacházení. Jde zejména o zaměstnance z oddělení výkonu trestu a výkonu vazby (vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, sociální pracovníci)
- **ZOP B3** - občanští pracovníci Vězeňské služby ČR, kteří přicházejí do styku s vězni při výkonu své funkce, ale nepodílejí se na přípravě a realizaci programu zacházení. Jde o zdravotnický personál jednotlivých organizačních jednotek (lékaři, zdravotníci)
- **ZOP B4** - občanští zaměstnanci VS, kteří pracují na částečný úvazek, a dále ostatní pracovníci vykonávající práci pro Vězeňskou službu ČR, kteří přicházejí do přímého styku s vězňenými osobami. Jde např. o profesi pověřený duchovní, lékař – specialista, terapeut apod.¹⁰

Výše uvedeného výčtu je zřejmé, že příslušníci zařazení u justiční mají společný kurz spolu s příslušníky vězeňské stráže. Jejich specializace je rozdělena až u závěrečných zkoušek.

Pokud srovnáme vzdělávání příslušníků vězeňské služby v současnosti s již zmíněným vzděláváním v době totalitního režimu, musíme konstatovat, že došlo k obrovskému pokroku. Dnešní výuka není zaměřena pouze na právní a bojovou přípravu, ale do popředí zájmu se dostávají humanitní předměty, jako jsou psychologie, pedagogika a profesní etika. Tento eticko-pedagogický pohled umožňuje podstatně kvalitativnější vnímání tradičně vyučovaných předmětů, jako je právo, případně předmětů odborně-bezpečnostních. Příslušníci jsou díky tomu schopni pružněji

reagovat v případě krizových situací, neboť disponují komunikačními znalostmi. Společně s vysokým morálním statutem se tyto aplikační dovednosti jeví důležitější, než encyklopedická znalost.

2.2. Rozdělení funkcí a požadavky potřebné pro jejich výkon

V případě požadavků na vzdělání potřebných pro výkon služby, jsou uváděny vždy minimální požadavky bez nutnosti užití výjimky. Tuto problematiku řeší zákon o služebním poměru,¹¹ který stanovuje pro příslušníky vězeňské služby služební hodnosti, stupně vzdělání, doby trvání služebního poměru a služební hodnosti a s nimi spojené tarifní třídy, a také příloha k nařízení vlády č. 104/2005 Sb.¹²

Nástupní hodnost

- Vrchní referent (2. tarifní třída)
- Základní služební hodnost uvedená v zákoně o služebním poměru
Do této hodnosti je ustanoven nový příslušník, který ještě nedokončil základní nástupní kurz.
- Je s ní spojen výkon základních činností, při zajišťování strážní nebo dozorčí služby ve vazební věznici nebo věznici a výkon základních činností při zajišťování pořádku a bezpečnosti v místech výkonu služby justiční strážce.
- Požadavek na vzdělání: Střední s maturitní zkouškou

¹⁰ NGR 5/2007 čl.5 – Vstupní vzdělávání následné

¹¹ Zákon č. 361/2003 §7 – Služební hodnost, minimální stupeň vzdělání, minimální doba trvání služebního poměru pro služební hodnost a tarifní třídu

¹² Nařízení vlády ČR č. 104/2005, kterým se stanoví katalog činností v bezpečnostních sborech ČR“

Výkon základních činností

- Asistent, vrchní asistent, inspektor (3. - 5. tarifní třída)
- Samostatný výkon služby při zajišťování strážní nebo dozorčí služby ve vazební věznici nebo věznici a samostatný výkon služby při zajišťování pořádku a bezpečnosti v místech výkonu služby justiční stráže.
- Požadavek na vzdělání: střední s maturitní zkouškou

Výkon základních řídicích funkcí

- Vrchní inspektor, komisař (6. a 7. tarifní třída)
- Koordinace a kontrola strážní, dozorčí nebo eskortní služby nebo služby justiční stráže. Zpracovávání jednotných zásad a postupů výkonu služby vězeňské služby a justiční stráže.
- Požadavek na vzdělání: vyšší odborné nebo vysokoškolské v bakalářském studijním programu

Střední management

- Vrchní komisař, rada (8. a 9. tarifní třída)
- Koordinace a usměrňování přímého výkonu služby vězeňské a justiční stráže. Samostatný výkon činností souvisejících se zpracováváním koncepce hlavních směrů výkonu služby vězeňské a justiční stráže.
- Požadavek na vzdělání: vysokoškolské v bakalářském nebo magisterském studijním programu

Top management

- Vrchní rada, vrchní státní rada (10. a 11. tarifní třída)
- V případě vrchního rady jde především o stanovování koncepce, koordinace a kompletní zajišťování činností vazební věznice nebo věznice, v případě vrchního státního rady o komplexní koordinaci vězeňské služby.

2.3.Vzdělávací struktura v resortu vězeňské služby

Vzdělávací činnost ve vězeňské službě tvoří systematická a vnitřně diferencovaná soustava různých forem vzdělávání zaměstnanců v rámci programu celoživotního vzdělávání, pořádaných Institutem vzdělávání nebo organizovaných ve spolupráci s vysokými školami či jinými vzdělávacími subjekty.¹³ Vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby se člení na :

– **vstupní vzdělávání**

1. úvodní
2. následné

– **prohlubující vzdělávání**

1. manažerské
2. jazykové
3. další

Cílem vstupního vzdělávání úvodního je především zprostředkovat přijímanému zaměstnanci informace a znalosti směřující k osvojení základních dovedností pro způsobilost vykonávat činnost ve vězeňské službě, včetně jeho seznámení s právními normami a specifickou problematikou vězeňské služby.¹⁴ Vstupní vzdělání následné je realizováno v základní odborné přípravě. Obě tyto formy vzdělávání jsou podrobněji popsány v další části mé práce.

Manažerské vzdělávání se zajišťuje pro vybrané zaměstnance, kteří pro výkon činností potřebují osvojení základních manažerských činností. Podobné je to i s jazykovým vzděláváním

¹³ NGŘ 5/2007 čl.2 – vzdělávací činnost

¹⁴ Webové stránky Institutu vzdělávání Vězeňské služby ČR

zaměstnanců. Obě tyto formy probíhají v rámci programu celoživotního vzdělávání formou specializačních kurzů pořádaných institutem vzdělávání nebo ve spolupráci s dalšími vzdělávacími subjekty.

Dalšími formami a metodami odborného vzdělávání jsou zejména specializační kurzy, školení, semináře, stáže a exkurze, které se člení podle druhu a obsahu vykonávané služby nebo práce zaměstnance v organizačních jednotkách.¹⁵

Základním pilířem vzdělávací struktury vězeňské služby je Program celoživotního vzdělávání pracovníků vězeňské služby, jehož základy byly položeny v roce 1995. Celoživotní vzdělávání je pojato jako cílevědomá, plánovitá a všestranná kultivace, každého jedince pracujícího ve vězeňské službě, permanentní zvyšování jeho vzdělanosti a morální úrovně. Tento program je realizován jak Institutem vzdělávání, tak i jednotlivými organizačními jednotkami. Velkou část vzdělávacích aktivit vězeňská služba nerealizuje, ale vytváří pro ně podmínky, zde hraje důležitou roli ochota a možnosti jedince. Program celoživotního vzdělávání tvoří osm stupňů:

- Základní vzdělání (nástupní kurzy a odborná školení pro všechny nové pracovníky).
- Systematická školení včetně pravidelného přezkušování znalostí, jež probíhá v organizačních článcích vězeňské služby v rámci programu služební odborné přípravy formou řízeného samostudia, zvyšování fyzické kondice a dovedností v sebeobraně.
- Studium na civilních středních školách.
- Systém rozšiřovacích a specializačních kurzů dle katalogu

¹⁵ NGR 5/2007 čl. 8 – další vzdělávání

funkcí ve vězeňské službě.

- Studium na vysokých školách a postgraduální studia.
- Působení pracovníků vězeňské služby na středních a vysokých školách formou přednáškové, konzultační a publikační činnosti, vedení diplomových prací apod.
- Vzdělávání managementu vězeňské služby z programu PHARE.¹⁶

Cílem programu celoživotního vzdělávání je vzdělaný příslušník vězeňské služby, odborník, který je schopen využívat své znalosti v praktickém výkonu služby, svá práva a moc, jež mu byly svěřeny, však nezneužívá, jelikož je vybaven vysokým morálním statutem. Požadavek je kladen především na přísné dodržování profesní etiky. Uvědomění si svého postavení i postavení svých kolegů na pracovišti, ale zároveň i možnost ztráty společenského postavení, které je spojené s případným zásadním selháním nebo s kriminalitou.

2.4. Formy výuky v resortu vězeňské služby

Úvodní vstupní vzdělávání

V této počáteční fázi, bezprostředně po přijetí, je příslušník cíleně řízen lektorem-instruktorem pro celoživotní vzdělávání. Toto vzdělání není zajišťováno Institutem vzdělávání, ale realizují ho jednotlivé organizační články vězeňské služby.¹⁷ Nově přijatý příslušník se seznámí s organizační strukturou a chodem vězeňské

¹⁶ Webové stránky Institutu vzdělávání Vězeňské služby ČR

¹⁷ NGR 5/2007 čl. 4 – vstupní vzdělání úvodní

služby a příslušné organizační jednotky, ale také s vybranými předpisy, které mu umožní dostat se na základní úroveň teoretických vědomostí potřebných pro pokračování v další přípravě. Pro toto období je pro celou vězeňskou službu zpracován jednotný plán, podle kterého do úvodního vstupního vzdělávání patří:

- základní informace o činnosti vězeňské služby a povinnostech zaměstnance v době krizového řízení,
- seznámení s vybranými právními předpisy a vnitřními předpisy vězeňské služby,
- seznámení s etickým kodexem,
- seznámení se základy práce s informačními technologiemi ve vězeňské službě a se zdroji elektronických informací,
- seznámení s praxí vězeňské služby v oblasti enviromentální výchovy a osvěty (výchova k ochraně životního prostředí),
- základní znalosti a dovednosti potřebné k výkonu služby.

Vstupní vzdělávání následné

Úvodní vstupní vzdělávání by mělo trvat nejméně jeden měsíc, poté je příslušník zařazen do vstupního vzdělávání následného. To probíhá formou základní odborné přípravy (dále jen „ZOP“) pro všechny nové zaměstnance přijaté do služebního nebo pracovního poměru k vězeňské službě. Je realizováno v institutu vzdělávání ve Stráži pod Ralskem a je zaměřeno především na všestrannou přípravu příslušníka a na jeho první profesní orientaci ve vězeňské službě. Zahrnuje také prvky mravní, rozumové, tělesné, estetické a enviromentální výchovy.¹⁸ Učební plán je sestaven tak, aby si

¹⁸ Webové stránky Institutu vzdělávání Vězeňské služby ČR

nastupující příslušník osvojil nejen zákony, předpisy a nařízení upravující výkon služby vězeňské a justiční stráže, ale zároveň si uvědomoval psychologické, etické a i výchovné aspekty výkonu služby. Výuka je rozdělena do tří soustředění, která jsou proložena praktickou přípravou v domovském organizačním článku (v případě vězeňské stráže a dozorců jsou to věznice a vazební věznice, v případě justiční stráže jsou to místní jednotky jednotlivých soudů). Díky tomu si mohou příslušníci téměř okamžitě porovnat a ověřit teoretické znalosti získané ze ZOP v praktickém výkonu služby. Základní odborná příprava má obligatorní charakter a jejím završením je služební zkouška. Ta probíhá formou ověření teoretických znalostí příslušníka a následně i praktickou ukázkou jeho dovedností.

Zkušební doba

Příslušník, který absolvuje základní odbornou přípravu a složí služební zkoušku, je přijat na zkušební dobu tří let. Po celé toto období vykonává službu v domovském organizačním článku a osvojuje si v praktickém výkonu služby získané teoretické znalosti. Po uplynutí tříletého zkušebního období musí příslušník své znalosti obhájit při závěrečné služební zkoušce. Ta je, na rozdíl od služební zkoušky skládané na závěr ZOP, zaměřena převážně na ověření znalostí a jejich aplikaci v praktickém výkonu služby. Je rozdělena na teoretickou část a praktickou ukázkou. V teoretické části je zkušební komisí naznačena určitá situace nebo problém, které mohou při výkonu služby nastat. Zkoušený příslušník musí pomocí svých znalostí a samozřejmě i zkušeností získaných v praxi tuto situaci vyřešit. Při praktické ukázce příslušník prokazuje schopnost manipulace s donucovacími prostředky, případně ovládnutí sebeobrany.

Po složení závěrečné služební zkoušky je příslušník přijat na dobu neurčitou a stává se plnohodnotným členem vězeňské služby. Jeho další odborný růst je podmíněn jeho zájmem, schopnostmi a potřebami vězeňské služby a je zajištěn dalším řízeným vzděláváním v rámci Programu celoživotního vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby.

2.5 Vzdělávací programy realizované vězeňskou službou

Vzdělávací programy realizované vězeňskou službou, jsou všechny programy, které mají souvislost s přípravou příslušníka k výkonu služby. Mají podobu odborných školení, specializačních kurzů, výcviku speciálních dovedností, ale i ZOP a dalších forem vzdělávání pro příslušníky vězeňské služby (např. spolupráce institutu vzdělávání s vysokými školami a následná možnost realizace studia přímo v institutu vzdělávání). Vzdělávací programy lze rozdělit podle toho, kde se uskutečňují:

- vzdělávací programy realizované Institutem vzdělávání
- vzdělávací programy realizované jednotlivými organizačními články

Vzdělávací programy realizované Institutem vzdělávání

Do této kategorie patří kromě ZOP i velké množství dalších specializačních kurzů (příloha č. 2), které jsou realizovány v rámci Programu celoživotního vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby. Tyto kurzy trvají zpravidla jeden týden (32 vyučovacích hodin) a jejich počet a zaměření je závislý na zájmu a potřebách

zaměstnanců vězeňské služby. V případě příslušníků vězeňské služby jsou zaměřeny především na zvyšování komunikačních dovedností a psychické odolnosti. Neméně podstatnou činností Institutu vzdělávání je snaha o navázání spolupráce s několika vysokými školami. Tato spolupráce je zaměřena na možnosti studia v oborech, které se dotýkají problematiky vězeňské služby.

V současné době Institut vzdělávání spolupracuje s Pedagogickou fakultou Technické univerzity v Liberci. Díky této spolupráci je realizována možnost studia v Kurzu sociální práce pro pracovníky ve vězeňství a policii. Jedná se o dvousemestrální studium, které připravuje studenty na přijímací řízení a následně na studium v bakalářském studijním oboru penitenciální péče. Tento kurz je realizován v prostorách Institutu vzdělávání a jeho frekventanti se během dvousemestrálního studia seznamují se základy psychologie, pedagogiky, sociální práce atd. V příštím roce je reálná možnost navázání spolupráce i s Vysokou školou báňskou – Technickou univerzitou Ostrava s Fakultou bezpečnostního inženýrství a s Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni.¹⁹

Vzdělávací programy realizované jednotlivými organizačními články

Pod pojmem jednotlivé organizační články máme, v případě vzdělávacích programů, na mysli jednotlivé věznice a vazební věznice, pod které jednotliví příslušníci místně spadají (tzv. Spádové věznice). Do této kategorie vzdělávacích programů patří především každoroční odborná a bezpečnostní školení a výcvik speciálních dovedností.

¹⁹ Webové stránky Institutu vzdělávání Vězeňské služby ČR

Odborná školení jsou realizována ve spádových věznicích jednou ročně a musí se jich zúčastnit všichni příslušníci vězeňské služby. Probíhají formou jednodenní soustavy přednášek, které jsou zaměřené především na zopakování a fixaci znalostí potřebných pro výkon služby, případně na seznámení se změnami v jednotlivých nařízeních upravujících probírané oblasti. Patří sem školení bezpečnosti práce, protipožární ochrany a první pomoci, školení v oblasti drog, komunikace a psychologie, ale také přednášky zaměřené na bezpečnostní opatření jednotlivých organizačních článků vězeňské služby (např. Vyhlášení krizového stavu ve věznici).

Podstatnou součástí vzdělávání příslušníků je i výcvik speciálních dovedností. Jeho cílem je zdokonalování příslušníků ve střelbě a sebeobraně, ale také zvyšování jejich fyzické kondice. Účelem tohoto výcviku je připravit příslušníky na krizové situace při výkonu služby, při kterých všechna jiná opatření selhala, lze je řešit pouze použitím donucovacích prostředků. Tento výcvik probíhá dvakrát ročně formou jednodenního soustředění a je rozdělen do několika částí:

- První část je realizována na střelnici. Příslušníci si opakuji teoretické vědomosti ze základů použití střelné zbraně a následně si tyto vědomosti ověří praktickou střelbou.
- Druhou částí je test fyzické kondice, ve kterém musí příslušníci prokázat svoji fyzickou zdatnost provedením přesně určených cviků. Každý z těchto cviků je bodován a příslušník musí získat určitý počet bodů, aby uspěl.
- Poslední částí je nácvik sebeobrany. Zde se příslušníci seznamují s nejčastějšími způsoby napadení a možnostmi jak se jim co nejefektivněji bránit.

Výcvik speciálních dovedností je veden odborně vyškolenými lektory. Protože jde o specifickou oblast výcviku, odpovídají tomu i použité didaktické metody, které jsou zaměřeny na odborný výklad, předvedení určité činnosti lektorem a následné praktické provádění příslušníky. Cílem tohoto výcviku není pouze připravit příslušníky na krizové situace, ale také výcvikem posílit vnitřní potřebu rozvíjet fyzickou zdatnost a tělesnou kulturu.

2.6. Vzdělávání příslušníků mimo resort vězeňské služby

Jde o formy vzdělávání, které nerealizuje vězeňská služba, ale jak již bylo zmíněno výše, podporuje je a snaží se pro ně vytvořit příslušníkům co nejobtímnější podmínky. Toto vzdělávání je závislé pouze na ochotě a schopnostech jedince, který se pro další studium rozhodl.

Vězeňská služba se snaží k mimoresortnímu vzdělávání své příslušníky motivovat a vytváří pro něj legislativní podmínky. Ty upravuje §73 a §74 zákona o služebním poměru.²⁰

Podle tohoto zákona je možno příslušníkovi na jeho žádost poskytnout služební volno při studiu na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole. Toto studium může probíhat jak dálkovou, tak kombinovanou formou, ale musí být nezbytné pro výkon služby. Příslušník, kterému bylo služební volno poskytnuto, je povinen setrvat po ukončení studia ve služebním poměru po dobu stanovenou zákonem o služebním poměru, nebo uhradit vězeňské službě náklady spojené s jeho studiem.

²⁰

Zákon č 361/2003 Sb. §73 – služební volno při studiu a §74 – povinnost příslušníka setrvat ve služebním poměru nebo uhradit náklady spojené se studiem nebo studijním pobytem

Pokud se příslušník rozhodne, že o studijní volno nepožádá, nebo mu není uděleno, je nucen rozšiřovat svoje vzdělání mimo výkon služby, který, což je velmi důležité, nesmí být zanedbán nebo dokonce ohrožen. Prakticky to znamená, že příslušník je nucen studovat ve svém volném čase a podle požadavků studia čerpat volno ze své dovolené.

2.7. Shrnutí teoretické části

Vzdělávání příslušníků vězeňské služby vychází z historických tradic a v současné době je integrováno v rámci programu celoživotního vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby.²¹ Ve svém souhrnu pokrývá široké množství institucionálních vzdělávacích programů, ale i podporu příslušníků při mimoresortním studiu.

V tomto uceleném souboru vzdělání chybí především samostatná vyšší odborná příprava vlastních příslušníků vězeňské služby. Je pochopitelné, že vysokoškolské studium v penitenciálních oborech zajišťované samotnou vězeňskou službou není možné realizovat, pro velkou specifikaci oboru, ale vyšší odborné vzdělání, které by bylo zaměřeno na oblasti týkající se vězeňství a řízení lidských zdrojů, by mohlo vyplnit mezeru v 6. a 7. platové třídě, která odpovídá postavení základního řídicího článku, a mohlo by zajistit příslušníky vzdělané v oborech, které jsou základem jejich výkonu služby.

Z analýzy současného vzdělávacího systému u vězeňské služby vyplývá, že současná struktura a zejména požadavky resortu na

²¹ NGR 2/2007 čl.2 – vzdělávací činnost

vlastní vzdělání jsou v nesouladu se systémem požadovaného vzdělání potřebného pro výkon služebních funkcí. Jediným povinným resortním vzdělávacím programem, který musí příslušník absolvovat je ZOP. Tento stupeň resortního vzdělání stačí vrchnímu referentovi ve 3. platové třídě, ale i vrchnímu státnímu radovi v 11. platové třídě, rozdíl je pouze v dosaženém stupni všeobecného vzdělání a dobou praxe v bezpečnostním sboru.²² V resortní vzdělávací struktuře to považují za zcela nesystémové. Příslušníkům, kteří stoupají po kariérním žebříčku, naprosto chybí pro výkon služby řídicích článků nezbytná teoretická příprava zaměřená přímo na výkon vykonávané funkce. Ta je podle platné legislativy suplována dobou praxe v bezpečnostním sboru, ale i zde je možná výjimka. Příslušník, který má vysokoškolské vzdělání, může podle služebního zákona vykonávat funkci až v 7. platové třídě, bez ohledu na praxi. Existence povinných kurzů, zaměřených na služební problematiku, spojenou s řízením lidských zdrojů a specifikaci jednotlivých pracovišť, by přispěla k efektivní výchově vedoucích pracovníků ve vlastních řadách.

Rozebereme-li podmínky mimoresortního vzdělávání a zaměříme-li se na podmínky, které pro něj vězeňská služba svým příslušníkům vytváří, zjistíme, že situace není tak jednoznačná, jak se možná zdá. Současná legislativa je nastavena tak, že příslušník má nárok na služební volno pouze v případě, že je jeho další vzdělávání nezbytné k výkonu služby a proto může nastat situace, kdy není příslušníkovi toto volno uděleno. Důsledkem toho může vězeňská služba přicházet o budoucí kvalitní řídicí pracovníky.

Na rozdíl od předchozích odstavců lze převážně kladně hodnotit činnost Institutu vzdělávání. Jednoznačně kladné výsledky

²² Zdeněk Kula, soustavné vzdělávání, nezbytná součást výkonu služby policisty, str. 29

přinesla spolupráce Institutu vzdělávání s vysokými školami, díky které mají příslušníci možnost získat vysokoškolské vzdělání. Dále rozšiřování nabídky specializačních kurzů pro příslušníky, které přímo odráží vývoj vězeňství a reagují na zvýšené požadavky na profesionalitu a připravenost kladené na příslušníka. Na vysoké úrovni je také materiální vybavenost Institutu vzdělávání, především pro praktické nácviky. Díky tomu si mohou příslušníci v bezpečných podmínkách za řízení zkušeného instruktora vyzkoušet řadu činností, které by mohly nastat v krizových situacích při výkonu jejich služby.

3. Praktická část

V praktické části své práce jsem se zaměřil především na objasnění edukačních problémů, které se ve vzdělávání realizovaném vězeňskou službou objevují, a pokusil se nalézt určitá východiska, která by tyto problémy mohla pomoci vyřešit. K tomuto účelu jsem využil pedagogický výzkum, na jehož počátku jsem si stanovil několik hypotéz, které jsem chtěl alespoň částečně verifikovat. Jako hlavní metoda byl použit dotazník, který byl sestaven na základě podkladů uvedených v teoretické části práce.

3.1. Popis edukačních problémů ve vězeňské službě

Jako v každé společnosti, přesněji firmě, která má větší počet zaměstnanců, vznikají i ve vězeňské službě různé problémy, které komplikují její kvalitní fungování. Záleží pouze na schopnostech dané společnosti, jak pružně je schopna na tyto problémy reagovat a předcházet tak případným negativním následkům. Vzdělávací systém vězeňské služby je determinován několika faktory, které se na edukačních problémech podílejí. Jedná se především o:

- rychlý vývoj penologické oblasti a s ním spojené zvyšující se požadavky na příslušníky vězeňské služby
- velký počet zaměstnanců vězeňské služby a jejich koordinace
- možnosti vězeňské služby při vzdělávání svých příslušníků
- struktura složení zaměstnanců (nutnost specializace jednotlivých odvětví)

Vzájemným působením výše uvedených faktorů dochází v systému vzdělávání vězeňské služby ke vzniku menších či větších

edukačních problémů. Jejich velikost je přímo úměrná mocnosti spolupůsobení výše popsaných faktorů. Mezi nejzávažnější vzdělávací problémy, se kterými se vězeňská služba musí vypořádat patří:

Pokrytí požadavků na vzdělání resortním školstvím vězeňské služby

Jako základní odrazovou metu při stanovování tohoto problému použijeme současný systém vzdělávání a jeho pokrytí vězeňskou službou. Z provedené analýzy je zřejmé, že vězeňská služba v současné době nedisponuje vlastním resortním školstvím, kterým by zajistila požadovaný stupeň vzdělání. Z tohoto faktu, mimo jiné, vyplývá, že příslušníci, kteří si chtějí svoje vzdělání doplnit, jsou nuceni realizovat svoje studium na státních nebo soukromých školách, mimo resort vězeňské služby a vězeňská služba se tak připravuje o možnost přímo ovlivnit vlastní přípravu středních a vyšších řídicích kádrů. Je s tím spojen i další poměrně závažný problém, a to studijní zaměření státních a soukromých škol, které bohužel není koncipováno pro práci příslušníka vězeňské služby, ale má spíše všeobecný charakter, který se penologickou problematikou zaobírá jen okrajově. Díky tomu příslušník po absolvování dané školy splňuje určený stupeň vzdělání, ale převážná část znalostí, které při svém studiu získal, je všeobecného zaměření bez potřebné specializace a zaměření.

Zaměření výuky na Institutu vzdělávání vězeňské služby

Problematika přípravy příslušníků pro výkon služby se týká především základních nástupních kurzů. Jejich studijní plán je determinován především požadavky, které budou na nové příslušníky kladeny v profesním životě, lze ho rozdělit do několika oblastí:

- právní znalosti
- psychologicko-komunikační znalosti
- profesní etika
- sebeobrana a střelecká příprava
- fyzická příprava

V souvislosti s vývojem penologické oblasti a trendy, které jí determinují, se v současné době klade důraz především na přípravu příslušníků v oblasti komunikace a profesní etiky. Oproti tomu bojová příprava mírně ustupuje do pozadí. Je pochopitelné, že všechny oblasti, které jsou ve studijním plánu, mají v základní odborné přípravě své nezastupitelné místo, ovšem faktem zůstává, že vězeňská služba nedostatečně pružně reaguje na již zmíněné trendy, čímž je způsobena určitá nevyváženost studijních oblastí. Na příslušníky jsou proto kladeny zbytečně vysoké nároky při bojové a fyzické přípravě, díky čemuž je značně omezený čas, který je určen na vzdělání v humanitních směrech.

Znovuzhodnocení nástupního standartu u vězeňské služby

Nástupní podmínky pro přijetí k vězeňské službě jsou jasně stanoveny služebním zákonem. Občan, který chce nastoupit, musí splnit:

- zdravotní testy
- fyzické testy

- psychologické testy

I v této oblasti lze spatřit určitou nevyváženost. A to zejména v postavení psychologických testů, u kterých bych předpokládal vyšší standart, jež by zaručoval vyšší kvalitativní úroveň nastupujících příslušníků.

Ochota příslušníků k dalšímu vzdělávání

Závažný problém, se kterým se nesetkáváme pouze u vězeňské služby, představuje neochota příslušníků k dalšímu vzdělávání. Z provedeného výzkumu jasně vyplývá, že převážná část příslušníků ve zkoumaném vzorku nemá o další vzdělání zájem. Faktorů, které tento trend způsobují, je samozřejmě mnoho. K nejpodstatnějším patří:

- nedostatečná motivace příslušníků k dalšímu vzdělání
- problematická možnost získání služebního volna při studiu
- perspektiva příslušníků po rozšíření vzdělání
- nechuť příslušníků k vybočení se zažitého stereotypu

Pokud se na tyto faktory zaměříme pozorněji, zjistíme, že neochota příslušníků k dalšímu vzdělávání je pochopitelná. Zde bych rád uvedl příklad. Příslušník justiční stráže zařazený ve třetí tarifní třídě se rozhodne, že bude studovat na vysoké škole v kombinovaném bakalářském programu. Pokud splní podmínky přijímacího řízení a je na vysokou školu přijat, přijde na personální oddělení a na základě rozhodnutí o přijetí požádá o služební volno při studiu. A zde se dostáváme k prvnímu problému. Zákon o služebním poměru jasně stanoví podmínky pro získání tohoto volna. Je zde jasně uvedeno, že příslušníkovi lze na základě jeho žádosti udělit služební volno při studiu při výkonu služby na vysoké

škole, které je nezbytné pro výkon služby.²³ Poslední bod jasně říká, že vzdělání musí být nezbytné pro výkon služby. Příslušník, který je zařazen ve třetí tarifní třídě samozřejmě vysokoškolské vzdělání pro výkon služby nepotřebuje, takže mu není uděleno. Je tedy nucen čerpat vlastní dovolenou, aby mohl svoje studium realizovat. Po dokončení vysoké školy zůstává příslušník na služebním místě, ze kterého odešel studovat. Nyní záleží na jeho iniciativě vyhledávat v systému nabídky volných míst, přihlásit se do výběrového řízení a případně změnit služební působiště. Pouze v případě, že je s příslušníkem ze strany vedení již v průběhu studia počítáno jako s rezervou pro zařazení do vyšší tarifní třídy, je mu nabídka na výběrové řízení dána nadřizným. Tento postup se však týká pouze omezeného počtu, který je dán personální potřebou jednotlivých útvarů.

²³ Zákon 361/2003 Sb. § 73 odst. 2

3.2. Stanovení hypotéz

Na základě analýzy současného systému vzdělávání příslušníků vězeňské služby a popisu edukačních problémů, které v tomto systému jsou, jsem stanovil následující hypotézy:

- Ve vzdělávacím systému vězeňské služby je kladen nedostatečný důraz na psychologicko-komunikační vzdělávání
- Příslušníci vězeňské služby nejsou dostatečně motivováni k dalšímu vzdělávání
- Institut vzdělávání vězeňské služby neposkytuje dostatek informací o svých vzdělávacích programech a příslušníci tudíž nemají dostatek informací o možnostech vzdělávání, které je realizováno vězeňskou službou
- Příslušníci vězeňské služby preferují vysokoškolské vzdělání před vyšším odborným vzděláním
- Příslušníci mají zájem pouze o kurzy, které přímo souvisí s přímým výkonem služby

Výše uvedené hypotézy byly stanoveny s ohledem na možnosti vzdělávání příslušníků v přímém výkonu služby.

3.4. Vyhodnocení dat získaných z dotazníku

Jako součást výzkumu, který měl prověřit možnosti vzdělávání příslušníků vězeňské služby, byl proveden dotazníkový průzkum. Dotazník byl konstruován klasicky, s otevřenými i uzavřenými otázkami. Vzhledem k nedůvěře příslušníků k jakémukoli dotazování a získávání informací byl dotazník koncipován jako anonymní, což bylo vykoupeno ztrátou některých sociologických údajů. Dotazník se zaměřil zejména na ochotu příslušníků se sebevzdělávat, dále zda jsou příslušníci seznámeni s nabídkou vzdělávacích programů poskytovaných Institutem, jaké zaměření vzdělávacích programů příslušníci preferují. Zjištěné skutečnosti byly vyhodnoceny s přihlédnutím k potřebám a možnostem vězeňské služby.

Popis a charakteristika respondentů

Vzorek byl vybrán tak, aby pokryl celé spektrum vězeňské služby. Jsou v něm zastoupeni příslušníci pracující na oddělení vazby, trestu, eskortní služby, vězeňské stráže a justiční stráže. Výběr vzorku byl náhodný. Dotazník byl zaslán celkem 70 respondentům, zpět bylo zasláno 51 dotazníků, což představuje návratnost 73%.

Složení skupiny podle věku:

- 23 příslušníků do 30 let
- 19 příslušníků do 40 let
- 9 příslušníků nad 40 let

Složení skupiny podle pracoviště:

- 20 příslušníků justiční stráže
- 11 příslušníků eskortní služby
- 6 příslušníků z oddělení vazby
- 9 příslušníků z oddělení trestu
- 5 příslušníků vězeňské stráže

Složení skupiny podle stupně dosaženého vzdělání:

- 3 příslušníci bakalářské vysokoškolské vzdělání
- 48 příslušníků středoškolské vzdělání s maturitou

Dotazovaní příslušníci odpovídali na otázky směřované k možnostem a zájmu dalšího vzdělávání, o informovanosti, o možnostech vzdělávání při výkonu služby a podmínkách pro využití existujících nabídek. Procentuální výpočty jsou prováděny se zaokrouhlením na jedno desetinné místo.

Vyhodnocení dotazníku

Myslíte si, že máte přehled o možnostech vzdělávání u vězeňské služby?

- a) Ano – 20 příslušníků, to je 39%
- b) Ne – 11 příslušníků, to je 22%
- c) Nezajímá mě to – 20 příslušníků, to je 39%

Výše uvedená čísla jsou alarmující, uvědomíme-li si, že 61%

příslušníků, ať již skrytě, či otevřeně nejeví zájem o další vzdělávání, které by sloužilo k jejich profesnímu růstu. Je třeba položit si otázku, zda je tento trend způsoben rigorozitou příslušníků a neochotou se vzdělávat nebo špatně nastaveným motivačním programem organizace.

Víte o nabídce specializačních kurzů realizovaných Institutem vzdělávání vězeňské služby?

- a) Ano – 20 příslušníků, to je 39%
- b) Ne – 26 příslušníků, to je 51%
- c) Nezajímá mě to – 5 příslušníků, to je 10%

Výsledky korespondují se závěry předchozí otázky. Ukazuje se, že příslušníci nejeví o kurzy zájem. Je s podivem, že 51% uvedlo, že o nabídce neví, přestože ta je veřejně přístupná na webových stránkách vězeňské služby a vybrané kurzy jsou navíc rozesílány oběžníkem.

Přihlásil jste se na některý z kurzů v minulém roce?

- a) Ano – 19 příslušníků, to je 37%
- b) Ne – 32 příslušníků, to je 63%

Na otázku zda se příslušník přihlásil do kurzu, 63% respondentů odpovědělo ne, což opět koresponduje s počty příslušníků, kteří uvedli, že o možnostech vzdělávání neví, anebo o ně nejeví zájem.

Proč jste se nenastoupil na kurz, o který jste měl zájem?

- a) Přihlásil, ale kurz nebyl realizován – 17 příslušníků, to je 33%
- b) Neumožnil mi to výkon služby – 0
- c) Z rodinných důvodů – 21 příslušníků, to je 41%
- d) Z jiných důvodů – 4 příslušníci, to je 8%
- e) Neměl jsem zájem – 9 příslušníků, to je 17%

Z uvedeného vyplývá, že 41% respondentů jako důvod nezájmu uvedlo rodinné důvody, to koresponduje s věkovým složením zkoumaného vzorku, kdy 45% respondentů je ve věku do třiceti let, kde je předpoklad, že mají děti v předškolním věku. Zarážející se jeví sdělení 33% respondentů, kteří uvádí, že se do kurzu přihlásili, ale tento nebyl realizován. Zbývající procento nejeví o kurzy zájem.

Z jakého zdroje jste se o možnosti tohoto vzdělání dozvěděl?

- a) služební oběžník, písemná nabídka – 11 příslušníků, to je 22%
- b) webové stránky vězeňské služby – 20 příslušníků, to je 39%
- c) z jiného zdroje – 15 příslušníků, to je 29%
- d) o žádné nabídce nevím – 5 příslušníků, to je 10%

Vyhodnocením otázky zjišťujeme rozpor s předcházejícími údaji, kdy 51% respondentů deklaruje, že o kurzech neví, zatímco nyní takto odpovědělo pouze 10% respondentů. Rozpor lze vysvětlit nepochopením podstaty celoživotního vzdělávání, kdy respondenti resortní kurzy nepovažují za součást vzdělávacího procesu. Kladně lze hodnotit, že 29% respondentů si aktivně informaci vyhledalo z jiných než systémových zdrojů, což koresponduje s 33% respondentů, kteří se do nějakého kurzu přihlásili.

O jaké zaměření kurzu byste měl zájem?

- a) právní – 0
- b) počítačové – 12 příslušníků, to je 23%
- c) jazykové – 9 příslušníků, to je 18%
- d) psychologicko-komunikační – 23 příslušníků, to je 45%
- e) nemám zájem – 7 příslušníků, to je 14%

Z odpovědí je naprosto zřetelné, že příslušníci mají největší zájem o psychologicko-komunikační kurzy, z čehož lze usuzovat, že vzdělání v tomto oboru považují za prioritní pro výkon své práce. Pouze 18% respondentů projevilo zájem o jazykové kurzy, což se vzhledem k multikulturnosti prostředí, ve kterém pracují, jeví jako nedostatečné.

Přemýšlel jste o možnosti vzdělání mimo resort vězeňské služby?

- a) ano – 24 příslušníků, to je 47%
- b) ne – 22 příslušníků, to je 43%
- c) nemám zájem – 5 příslušníků, to je 10%

Procentuální zastoupení příslušníků, kteří mají zájem o vzdělávání mimo resort vězeňské služby odpovídá závěrům zjištěným v první otázce, kdy 39% respondentů uvedlo, že má přehled o možnostech vzdělávání.

O jaký druh tohoto vzdělání se zajímáte?

- a) vysokoškolské studium – 20 příslušníků, to je 39%
- b) vyšší odborné vzdělání – 26 příslušníků, to je 51%
- c) středoškolské studium – 0
- d) jiné vzdělání – 0
- e) nemám zájem – 5 příslušníků, to je 10%

Nezájem o středoškolské vzdělání vyplývá z podmínek služebního zákona, který stanoví středoškolské vzdělání jako základní nástupní požadavek. Překvapující je, že o vyšší odborné vzdělání má zájem 51% respondentů, zatímco o vysokoškolské studium pouze 39%.

Jaký máte názor na systém vzdělávání v resortu vězeňské služby?

- a) plní svoji funkci – 17 příslušníků, to je 33%
- b) má rezervy – 27 příslušníků, to je 53%
- c) nezajímá mě to – 7 příslušníků, to je 14%

V této otázce se příslušníci vyjadřovali především k základní odborné přípravě. Únikovou odpověď využilo 14% dotazovaných, což svědčí o jejich neochotě se problémem zatěžovat. Skutečnost, že 53% respondentů vidí rezervy ve vzdělávacím systému vězeňské služby, je nepřímou doložená faktem, že 33% respondentů se přihlásilo na specializační kurz, ale tento nebyl realizován.

Souhrn zjištěných poznatků

Porovnáním dat získaných z dotazníku se stanovenými hypotézami bylo zjištěno, že:

- příslušníci vězeňské služby pociťují potřebu rozšiřovat své vědomosti v psychologicko-komunikační oblasti. Což potvrzuje první stanovenou hypotézu.
- 61% respondentů nejeví o další vzdělání zájem. To ovšem nelze jednoznačně dávat za vinu nedostatečné motivaci ze strany vězeňské služby, ale lze to přičítat rovněž neochotě příslušníků vykonávat činnost, která nemá přímý vliv na zlepšení jejich postavení.
- Přestože 61% respondentů uvádí, že neví o možnostech poskytovaných Institutem vzdělávání, tak v otázce týkající se zaměření kurzů tvrdí, že o nabídce neví pouze 10% respondentů. Přihlédneme-li ke skutečnosti, že nabídka kurzů je k dispozici na webových stránkách Institutu vzdělávání a současně je rozesílána formou oběžníků, lze tuto hypotézu vyvrátit a skutečnost, že příslušníci nejsou s možnostmi dalšího vzdělávání seznámeni, přičíst jejich pasivitě.
- Příslušníci preferují vyšší odborné vzdělání před vysokoškolským studiem, což vyvrací čtvrtou hypotézu.
- Příslušníci mají zájem především o psychologicko-komunikační kurzy, případně o kurzy zaměřené na práci s výpočetní technikou, což opět potvrzuje stanovenou hypotézu, jelikož tyto obory přímo souvisí s praxí

3.5. Návrhy na opatření

V souvislosti se zvyšujícími se nároky v penologické oblasti a stoupajícími požadavky na humanizaci vězeňského systému, jakožto se souvisejícím působením neziskových organizací, zabývajících se lidskými právy, je kladen zvýšený důraz na kvalitu přípravy příslušníků vězeňské služby. V tomto ohledu lze spatřovat ve vzdělávacím systému vězeňské služby určité rezervy. Ty spočívají v:

- 1 Absenci možnosti doplnění vyššího odborného vzdělání v rámci resortního školství
- 2 Nedostatečné motivaci příslušníku k dalšímu vzdělávání
- 3 Náboru příslušníků, jež by mělo být nahrazeno výběrem
- 4 Nedostatečnosti v zastoupení psychologicko-komunikačních vzdělávacích oborů
- 5 Absenci časového prostoru vymezeného k samostudiu příslušníků při výkonu služby

Na základě analýzy současného vzdělávacího systému a v souladu s provedeným výzkumem byly zjištěny rezervy, které by mohly být vyřešeny následujícími východisky:

A) Vyšší odborná škola zřízená vězeňskou službou

Absenci možnosti příslušníků doplnit si vzdělání v resortním vzdělávacím systému považují za základní nedostatek, se kterým by se měla vězeňská služba vypořádat. Etapa vlastní středoškolské přípravy příslušníků vězeňské služby skončila v roce 1994, kdy

poslední absolventi složili svoje maturitní zkoušky. V souvislosti s platným služebním zákonem, který stanoví, že středoškolské vzdělání s maturitou je základním nástupním požadavkem⁽³⁾, je realizace středoškolského vzdělání bezpředmětná, na rozdíl od toho zřízení vyšší odborné školy realizované vězeňskou službou by pomohlo vyplnit mezeru v 6. a 7. platové třídě, která odpovídá postavení základního řídicího článku, a mohlo by zajistit příslušníky vzdělané v oborech, které jsou základem pro výkon jejich služby.

Vlastní studium by bylo realizováno na Institutu vzdělávání vězeňské služby ve Stráži pod Ralskem, kde by musely být k tomuto studiu vytvořeny adekvátní podmínky. Studijní plán by měl být zaměřen na obory, které přímo souvisejí s praktickým výkonem služby, jeho součástí by mělo být:

- řízení lidských zdrojů a management (se zaměřením na základní řídicí funkce a přímou aplikovatelnost v praxi)
- psychologie (obecná, sociální, forenzní, duševní hygiena)
- penologie (otázky týkající se účelu trestu, historie trestání, praktické otázky ve vězeňství, srovnání vězeňských systémů v ČR a v zahraničí)
- právní disciplíny (právní normy související s výkonem vězeňství, trestní právo, trestní řád, ústavní právo)
- služební komunikace a profesní etika
- cizí jazyk
- sociologie (problematika skupin ve vězeňském systému, tj. etnické menšiny, matky s dětmi, doživotně odsouzení vězni atd.)

Případná realizace přináší problém v kvalifikační přípravě pedagogů, kteří by se podíleli na realizaci tohoto projektu, zpracováním kvalitního, rámcového vzdělávacího plánu, s vytvořením prostředí, které by motivovalo příslušníky ke studiu a v neposlední řadě s ekonomickou stránkou projektu.

B) Vyšší motivace příslušníků ke studiu

Současná praxe ve vězeňské službě se zaměřuje na okamžité podávání výkonu a nezohledňuje vzdálenější cíle, ke kterým je příslušníka nutno dlouhodobě připravovat. Toto souvisí s nepřipraveností managementu k realizaci nového služebního zákona, který v sobě obsahuje prvky kariérního řádu, tedy předpokládá přípravu budoucích kádrů. Vedle zmíněného vertikálního služebního postupu kariérní řád postrádá možnost horizontálního zvyšování specializace, které by mělo být vázáno například na výši osobního ohodnocení. Tím by vzrostla motivace příslušníků k absolvování specializačních kurzů, které sice nepovedou k jejich služebnímu postupu, ale vytváří podmínky pro výchovu specialistů v daných oborech.

C) Vyvážení předmětů v základní odborné přípravě

Nedostatečnost vzdělání v psychologicko-komunikační oblasti se jasně projevila ve výzkumu, kde by 45% příslušníků uvítalo kurzy zaměřené na tento obor. Rezervy je potřeba vidět zejména v základní odborné přípravě, kde je pro psychologii a profesní etiku vyčleněno 54 vyučovacích hodin, zatímco na sebeobranu a speciální přípravu je to 106 hodin, což je téměř dvojnásobek. Je proto potřeba

tyto obory vyvážit při výuce takovým způsobem, aby byli příslušníci na výkon služby řádně připravení ve všech oblastech. Navíc je do základní odborné přípravy začleněna i pedagogika, rozsahem 30. vyučovacích hodin. Tento předmět je pro nastupujícího příslušníka příliš teoretický, jelikož nikdo z nových příslušníků se do přímého styku s edukací a problematikou s ní spojenou v přímém výkonu služby nedostane. Pedagogika by mohla být zařazena až do specializačních kurzů a její místo by se mohlo vyplnit například modelovými situacemi zaměřenými na komunikaci.

D) Zařazení řízeného samovzdělávání do výkonu služby

V souvislosti s dynamickým vývojem v penologické oblasti a s neustálým zaváděním nových norem do praxe příslušníků vězeňské služby je potřeba vytvořit příslušníkům možnosti se s těmito normami seznámit. V současné době není v přímém výkonu služby pro samostudium příslušníků místo, předpokládá se, že příslušníci se s novými normami seznání ve svém volném čase. Tento fakt má několik negativních dopadů:

- pro příslušníky je demotivující, že po nich vězeňská služba požaduje znalosti, ale nedává jim možnost k jejich nastudování
- část příslušníků se s těmito normami vůbec neseznámí, jelikož je nepovažují za natolik důležité, aby se kvůli nim okrádali o svůj volný čas
- existence příslušníků, kteří nejsou dostatečně seznámeni s právními normami, zvyšuje riziko vzniku závažných problémů, spojených s užitím těchto norem v praxi

Zavedení řízeného samovzdělání jako součásti výkonu služby, by mnohonásobně zvýšilo pravděpodobnost, že se příslušník s příslušnými normami seznámí a bude je schopen použít v praxi, což by jenom zvýšilo připravenost a profesionalitu příslušníků. Jako vzor by mohl sloužit systém používaný Policií ČR (E-SIÁŘ).²⁴ Jedná se o webové rozhraní, kde nadřízený přiděluje každému příslušníkovi interní akty řízení nezbytné pro jeho výkon služby. Příslušník je povinen po každém příchodu do zaměstnání tento program otevřít a prostudovat si nové normy. Po jejich prostudování elektronicky potvrdí, že byl seznámen.

²⁴ Webové stránky Ministerstva vnitra České republiky

4. Závěr

Úkoly kladené na resortní školství jsou úzce propojeny s celkovou situací ve vězeňské službě a především s naplňováním účelu výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Resortní školství prošlo dlouholetým vývojem a jeho kvalita vždy odrážela úroveň vězeňství a charakteristické znaky společenského života, a to zejména v oblasti politické, právní a ekonomické. Současný stav vzdělávacího systému vězeňské služby proto koresponduje s trendy, které determinují penologickou oblast i v zahraničí. Do popředí zájmu se dostává především problematika lidských práv, která zapříčiňuje celkovou humanizaci vězeňství. Na tento trend je potřeba pružně reagovat a příslušníky připravovat, zejména v oblastech, které s touto problematikou úzce souvisí.

Provedená analýza zjistila některé rezervy, které je potřeba v co nejkratším časovém horizontu odstranit a zabránit tak vniku případných problémů. Jedná se zejména o nedostatky v manažerské práci, kde zcela citelně chybí zřetelná podpora soustavného celoživotního vzdělávání příslušníků, které by úzce navazovalo na kariérní řád. Díky této skutečnosti nemá mnoho příslušníků zájem o další vzdělávání, ať již v resortním systému formou specializačních kurzů, či mimo resort na státních či soukromých školách. Je proto potřeba stanovit jasné strategické cíle v oblasti resortního vzdělávání, které by příslušníky ke vzdělávání motivovaly.²⁵ Rezervy v systému resortního školství lze spatřovat zejména v nevyváženosti studovaných předmětů, v absenci vzdělávacích programů pro základní management a motivaci příslušníků k soustavnému celoživotnímu sebevzdělávání.

S přihlédnutím k soustavnému vývoji společnosti se jeví nezbytné oblasti resortního vzdělávání přisoudit co možná nejvyšší prioritu, jelikož pouze všestranně připravený a správně motivovaný příslušník může držet krok s neustále stoupajícími nároky na jeho výkon práce. Se zvyšujícím se důrazem na výchovnou funkci výkonu trestu se mění i zažitý pohled společnosti na výkon práce příslušníka vězeňské služby, který odráží tuto tendenci a kvalitativně se posunuje na vyšší úroveň, se kterou přímo souvisí i prestiž vězeňské služby.

5. Resumé

Rozvoj společnosti neustále nutí člověka k nepřetržitěmu vzdělávání. Díky tomu se vzdělávání stalo permanentní lidskou potřebou a nezbytnou součástí každodenního života. Cílem této práce je analyzovat možnosti a formy vzdělávání příslušníků vězeňské služby ve vztahu k požadavkům na výkon jednotlivých funkcí. Na základě provedené analýzy, poznatků získaných studiem odborné literatury a na základě výzkumu, odhalit slabiny současného vzdělávacího systému vězeňské služby a navrhnout možná východiska, která by tyto rezervy pomohla vyřešit.

Práce vychází z obecných podmínek vzdělávání dospělých v současné společnosti, poukazuje na nutnost podpory vzdělávání dospělých a vytvoření takových podmínek, které by motivovaly příslušníky vězeňské služby k soustavnému celoživotnímu vzdělávání.

Ve své práci jsem se opíral o informace veřejně přístupné příslušníkům vězeňské služby a o odbornou literaturu, která se zabývá penologickou nebo edukační problematikou. Studium dostupných podkladů bylo dále podloženo dotazníkovým průzkumem, který byl zaměřen především na ochotu příslušníků k dalšímu studiu a jejich informovanost o možnostech dalšího vzdělávání. Práce se opírá především o analyticko-syntetickou metodu s využitím odborné literatury a dostupných služebních dokumentů. Při stanovování východisek jsem vycházel z výzkumu, kterým jsem se pokusil verifikovat předem stanovené hypotézy.

Poznatky z této práce realizované v praxi by měly pomoci ve vytvoření dostatečného množství kvalitních vzdělávacích programů

pro příslušníky vězeňské služby a v jejich motivaci k soustavnému celoživotnímu vzdělávání, které jim umožní osvojování nových poznatků nezbytných pro jejich práci a urychlí zavádění těchto poznatků do praxe.

Soustavné vzdělávání příslušníků vězeňské služby zvyšuje kvalitu jimi odváděné práce, což má za následek zvýšení prestiže vězeňské služby a v neposlední řadě i zvýšení důvěry občanů v její práci. Úspěch práce příslušníků vězeňské služby je přímo závislý na přípravě příslušníků vězeňské služby pro kvalitní, výkonnou a spolehlivou a profesionální veřejnou službu založenou na principech demokratického státu a v souladu s moderními penologickými trendy. Cestou k takové vězeňské službě je kvalitní koncept programu celoživotního vzdělávání příslušníků vězeňské služby, který bude úzce souviset s kariérním řádem a bude schopen motivovat příslušníky k dalšímu rozvoji svých znalostí.

6. Anotace

Práce se zabývá problematikou vzdělávacího systému vězeňské služby. Opírá se o analýzu současného systému a na tomto základě pokládá hypotézy, které se snaží pomocí výzkumu verifikovat. Cílem práce je odhalit rezervy v současném systému vzdělávání a navrhnout možná východiska, která by mohla pomoci tyto rezervy odstranit.

Klíčová slova

motivace, penologie, příslušník vězeňské služby, vězeňská služba, vzdělávací systém, vzdělávání

Annotation

This work is focused on the problems of the education system of the Czech Prison Service. It is based on the analysis of the current system. We try to verify the hypothesis by the presented survey. The main goal of this work is to show the reserves in the present education system and propose some possible solutions which could help to retrieve the mentioned reserves.

Keywords

motivation, penology, prison service officer, prison service, education system, education

7. Použitá literatura a prameny

- 1 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. „Ústava České republiky“
- 2 Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. „Listina základních práv a svobod“
- 3 Zákon č. 361/2003 Sb. „O služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů“ v platném znění
- 4 Zákon č. 555/1992 Sb. „O vězeňské službě a justiční strážní České republiky“ v platném znění
- 5 Zákon č. 111/1998 Sb. „O vysokých školách“ v platném znění
- 6 Zákon č. 561/2004 Sb. „O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání“ v platném znění
- 7 Zákon 169/1999 Sb. „O výkonu trestu odnětí svobody“ v platném znění
- 8 Zákon č. 293/1993 Sb. „O výkonu vazby“ v platném znění
- 9 Zákon 140/1961 Sb. „Trestní zákon“ v platném znění
- 10 Zákon č. 141/1961 Sb. „O trestním řízení soudním (trestní řád)“ v platném znění
- 11 Nařízení vlády ČR č. 104/2005 Sb. „kterým se stanoví katalog činností v bezpečnostních sborech ČR“
- 12 NGR č. 11/2006 „O vězeňské službě a justiční strážní“
- 13 NGR č. 5/2007 „O organizaci vzdělávací činnosti ve vězeňské službě ČR“
- 14 GAVORA P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, Paido, Brno 2000, ISBN 80-85931-79-6
- 15 HRACHOVINA V., *Dějiny vězeňství v České Republice*, diplomová práce, Olomouc 2002

- 16 KRAUS B., POLÁČKOVÁ V., *Člověk-prostředí-výchova*, Paido, Brno 2001, ISBN80-7315-004-2
- 17 KULA Z., *Soustavné vzdělávání, nezbytná součást výkonu služby policisty*, diplomová práce, Brno 2002
- 18 MAŘÁDEK V., *Výkladový slovník penologie*, Pedagogická fakulta OU, Ostrava 2003, ISBN 80-7042-256-4
- 19 SKALKA J. a SPÍVALA V., *Základy pedagogiky dospělých*, SPN, Praha, 1989, ISBN 80-0421-636-6
- 20 *Kompendium úmluv, doporučení a usnesení týkajících se penitenciální oblasti*, příloha časopisu České vězeňství, č. /2008
- 21 *Vstupní vzdělávání příslušníků vězeňské a justiční stráže*, příloha časopisu České vězeňství č. 2/2006
- 22 Webové stránky Vězeňské služby České Republiky, www.vscr.cz
- 23 Webové stránky Institutu vzdělávání Vězeňské služby České Republiky, www.ivvs.cz
- 24 Webové stránky Ministerstva vnitra České Republiky, www.mvcr.cz
- 25 Webové stránky Ministerstva Spravedlnosti České Republiky, www.justice.cz